

Villreinnemnda for Hardangerviddaområdet

NVE

Postboks 5091 Majorstuen

0368 Oslo

nve@nve.no

Att: Jan Sørensen

Vår referanse:
2013/51

Vår dato:
1.10.2013

Deres referanse:
NVE 200703195-33 KV/JASO

Deres dato:

Uttalelse vedrørende høring av revisjonsdokument for Tokke – Vinje reguleringen

Bakgrunn:

Tokke og Vinje kommuner fremmet i 2006 krav til NVE om åpning av vilkårsrevisjon, og NVE åpnet for dette i 2007. Revisjonsdokumentet var på høring vår, forsommeren 2013, villreinnemnda stod ikke på høringslista. Sekretariatet i villreinnemnda gjorde NVE oppmerksomme på dette i juni 2013, og fikk i e-post fra saksbehandler datert 21.6 bekreftet utsatt høringsfrist til 1.10.2013.

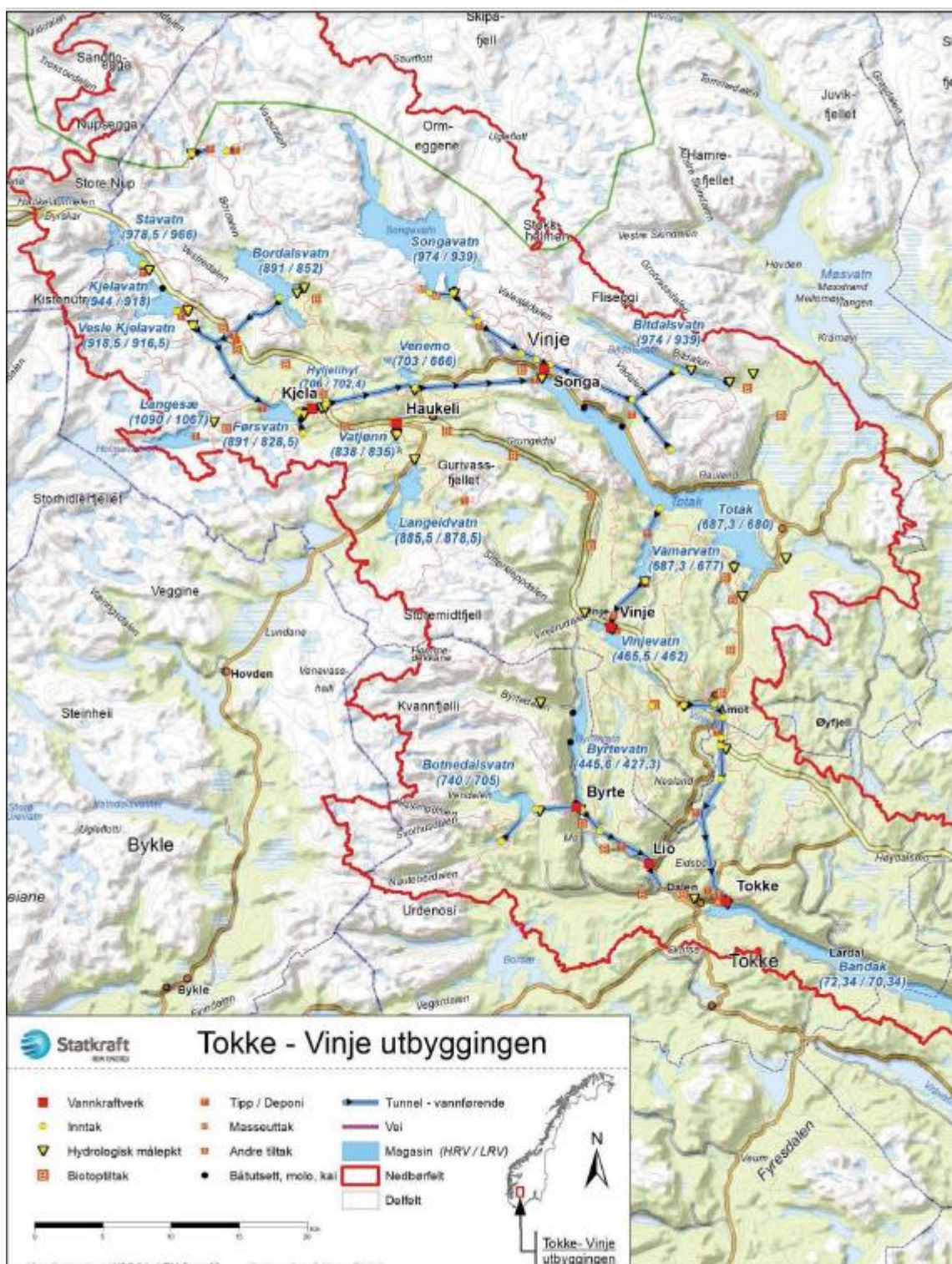
Kraftverkene i Tokke-Vinje reguleringen utnytter tilsiget til vassdrag som i hovedsak ligger i kommunene Tokke og Vinje. Totalt inngår 7 kraftstasjoner i vassdraget, og den samlede årlige gjennomsnittsproduksjonen er på 4,5 TWh. Konsesjonene ble gitt i tidsrommet 1957 til 1964 og utbyggingsplanene ble endret underveis.

Reguleringsområdet i Tokke-Vinje omfatter magasinene Songa, Totak, Ståvatn, Kjelavatn, Vesle Kjelavatn, Førsvatn, Langesæ, Bordalsvatn, Byrtevatn, Langeidvatn, Våmarvatn, Bitdalsvatn, Venemo, Vinjevatn, Hyljelihyl, Vatjern og Botnedalsvatn.

Magasinene og kraftverkene er knyttet sammen med ca 108 km overføringstunneler og 32 dammer. Det er bygget steinfyllingsdam på Songa – en av Norges største med en høyde på 40 m og en lengde på ca 1000 m. For å kunne betjene anleggene i reguleringsområdet er det bygget ca 140 kilometer anleggsvei.

Hovedformålet med vilkårsrevisjon er å kunne iverksette miljøforbedrene tiltak for å bøte på skader og ulemper av miljømessig karakter som ikke ble vurdert på konsesjonstidspunktet, eller hvor forholdene har utviklet seg annerledes enn man forutsatte da konsesjonen ble gitt. Miljømessige konsekvenser som var kjent da konsesjonen ble gitt, er det i utgangspunktet ikke aktuelt å korrigere ved revisjon. Konsekvensene av nye vilkår skal veies opp mot formålet med konsesjonen som er kraftproduksjon.

Reguleringsområdet omfatter store arealer, se figur 1 som viser kart over dette, reguleringen omfatter areal innenfor de nasjonale villreinområdene Hardangervidda, Setesdal- Ryfylke og Setesdal Austhei, likevel er ikke villrein tatt opp som tema verken i revisjonsdokumentet eller kommunenes krav til åpning av vilkårsrevisjon.

Figur 1: Oversiktskart Tokke – Vinje utbyggingen

Vurdering:

Villreinnemnda skal uttale seg i forhold til villreininteressene i området, og vektlegger i sin vurdering området sin betydning som leveområde og området sin følsomhet ovenfor inngrep. Man vurderer også tiltaket i forhold til om det vil generere økt bruk og mer ferdsel i området.

Tiltak for å sikre villreinen og dens leveområder har sterkt fokus i Regjeringen, t.d. St.meld.nr. 21 senere fulgt opp av St. meld. nr 26. Vi har et internasjonalt ansvar for å ta vare på denne arten og dens leve- og trekkområder. Hardangervidda og Setesdal har betegnelse som nasjonalt villreinområde i temaheftet ”Villrein og samfunn – en veiledning til bevaring av Europas siste villreinfjell”.

I de nasjonale villreinområdene skal det særlig prioriteres tiltak for å sikre villreinens leveområder med tilstrekkelig størrelse, kvalitet og vandringsmuligheter.

Villreinen er en nomadisk art som er tilpasset fjellets marginale forhold og store årstidsvariasjoner. Villreinen utnytter seg av store areal med sesongvise trekk gjennom året, denne nomadiske livsførselen er utpreget på Hardangervidda, hvor de gode sommerbeitene ligger på sentral og vestvidda, mens gode vinterbeiter ligger mest mot øst.

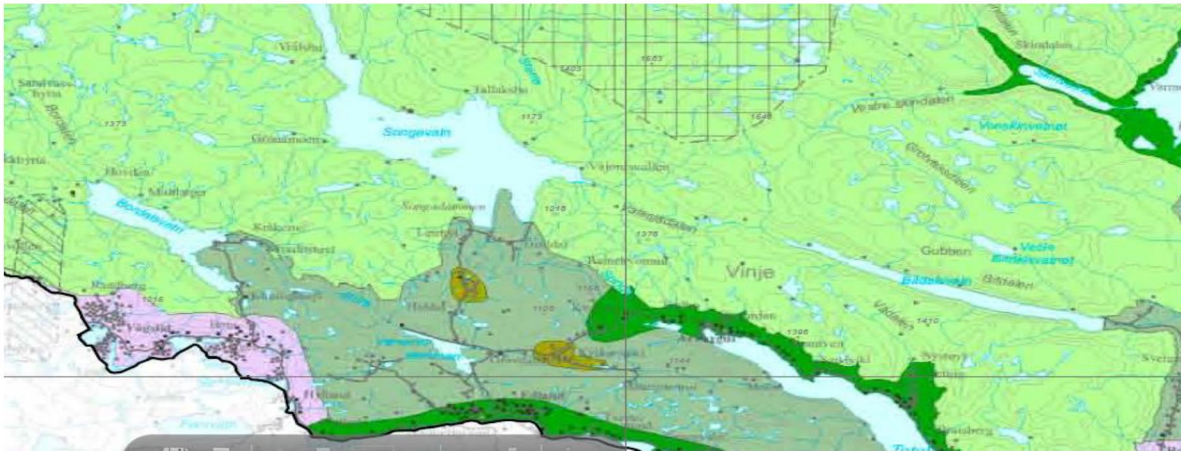
NINA rapport 131 Reinens bruk av Hardangervidda, sluttrapport for Rv7 – prosjektet, beskriver bla. Villreinens arealbruksmønster gjennom året.

Vær – og snøforhold, stammestørrelse, grad av beiteslitasje og menneskelig aktivitet og inngrep er og faktorer som påvirker hvor reinen til en hver tid oppholder seg. En kan også se at reinen kan utvikle sykluser der områder blir liggende ubrukt i flere tiår før de igjen tas i bruk, for eksempel kalvingsområder og vinterbeiteområder.

Det er viktig å ta hensyn til denne sesongvise og sykliske beite – og områdebruken i arealforvaltningen for å opprettholde viktige beiter og leveområder for villreinen også for fremtiden. Det vises i denne sammenheng til Naturmangfoldslovens § 5 *Forvaltningsmål for arter; Målet er at artene og deres genetiske mangfold ivaretas på lang sikt og at artene forekommer i levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder. Så langt det er nødvendig for å nå dette målet ivaretas også artenes økologiske funksjonsområder og de øvrige økologiske betingelsene som de er avhengige av.*

Vassdragsreguleringer med tilhørende inngrep/installasjoner har hatt vesentlig påvirkning på villreinens leveområder de siste 50 åra, villrein var sjelden tema i konsesjoner gitt på 50, 60 og 70 tallet. Kraftmagasin, veier og jernbane er de fysiske inngrepene som til sammen har hatt mest å si i begrensningen av villreinens frie trekk i de sør-norske fjellområdene. Magasinene hindrer trekk i seg selv, og ofte ligger de slik plassert at de øker barriereeffekten av vei eller jernbane ved å redusere mulige krysningspunkt, viktige beitearealer har og blitt neddemt, og vinteråpne elver og usikre isforhold kan redusere reinens vandringsmuligheter. At neddemming kan ha vesentlige negative konsekvenser for villreintrekk, er godt dokumentert ved Sønstevann (Jordhøy og Strand 2009) og Blåsjømagasinet (Nelleman et al. 2001 og Strand et al. 2011). Saksbehandler er ikke kjent med at det det er gjort lignende undersøkelser/vurderinger av hvordan Tokke – Vinje utbyggingen har påvirket villreinens bruk av områdene/trekkveier.

Reguleringen berører arealer innenfor *nasjonalt villreinområde, fjell og annen utmark, stølsdaler og annen utmark og fjell og fjordbygder jmf. Regional plan for Hardangervidda*, samt viktig trekk/utvekslingsområde for villrein mellom Setesdal Ryfylke og Hardangervidda, se utdrag av plankart under.

Figur 2: Utdrag fra plankart Regional plan for Hardangervidda som viser flere av reguleringsmagasinene i konsesjonen i forhold til ulike hensynssoner og viktig trekkvei.

Sett i forhold til villreininteressene i området og det nasjonale ansvaret vi har for å ta vare på villreinen og dens leveområder er det en klar mangel ved revisjonsdokumentet at konsekvensene vassdragsreguleringen har hatt for villrein ikke er vurdert.

Det vises til at man etter naturmangfoldslovens § 7 skal legge prinsippene i §§ 8 – 12 til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, særlig § 8 (*Kunnskapsgrunnlaget*) og § 10 *Samlet belastning* og § 11 (*Kostandene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver*) vil være viktig å vurdere i denne sammenheng.

OED sine retningslinjer for vilkårsrevisjoner understreker at det skal etterstrebes et helhetlig perspektiv, der en ser hele vassdraget under ett, framfor å jobbe med ett og ett magasin/en og en konsesjon der det er flere konsesjoner innenfor samme vassdrag. Dette er positivt, men også denne helhetstilnærmingen er for snever når det gjelder villrein.

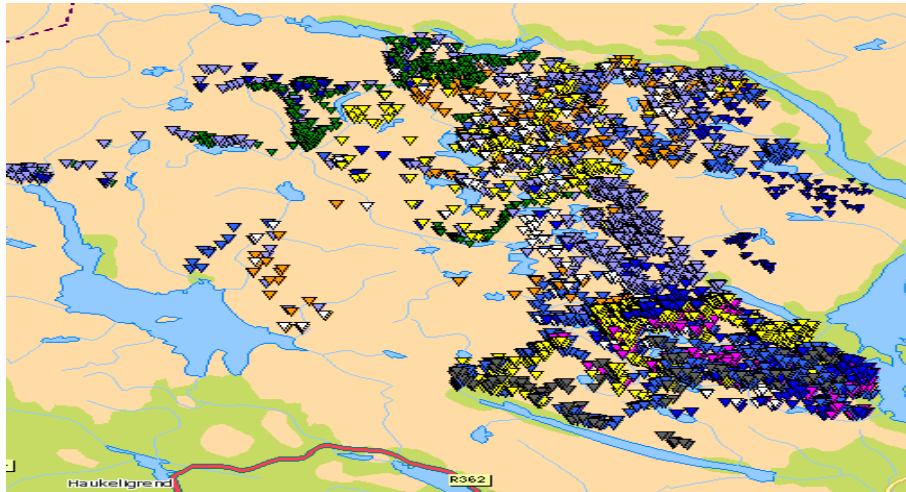
Helhetsperspektivet når det gjelder revisjoner må fange opp hvordan hele villreinområdet er belastet av kraftutbygging, og ikke avgrense seg til det enkelte vassdrag. Verdien av det enkelte avbøtende tiltaket må sees i lys av den totale belastningen villreinområdet har fra kraftutbygging, ikke bare fra ett og ett magasin.

For å tilfredsstillere kravet om et helhetlig perspektiv må en belyse:

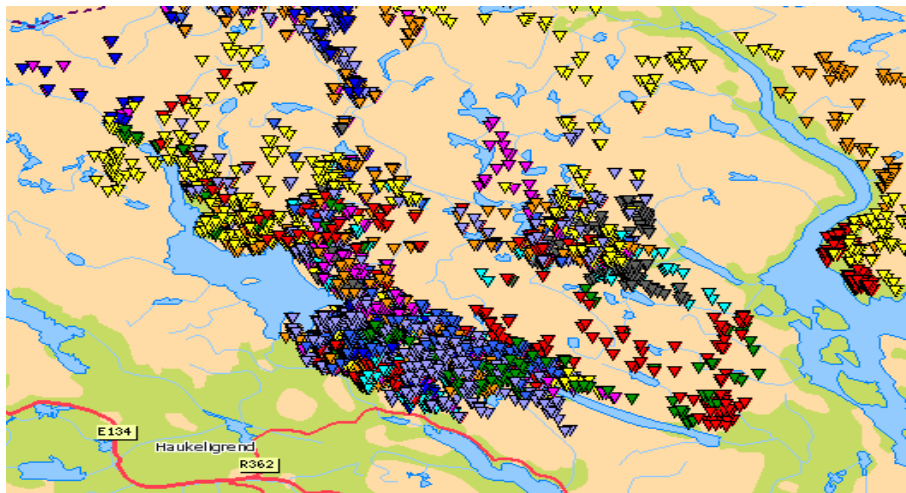
- Villreinområdet sin totale belastning av kraftutbygging
 - o Verdien av det enkelte avbøtende tiltaket må sees i lys av dette, ikke bare fra ett og ett magasin.
- Basere vurderinger i lys av effekten på villreinstammen.
 - o Verdi av enkeltelement (funksjonsområde, trekkveg)
 - o Konsekvensen av tiltak - neddemming av trekkveier, beiteområder, anleggsveier åpne for allmenn ferdsel, manøvreringens påvirkning.
 - o Avbøtende tiltak og effekten av disse

Eksempel på problemstilling knyttet til menneskelig aktivitet og ferdsel i forbindelse med anleggsveier som er åpne for allmenn ferdsel:

Som nevnt tidligere i vurderingen så beskriver NINA rapport 131 reinens områdebruk gjennom året, de viktigste kalvingsområdene på Hardangervidda var i en lengre periode på vestvidda, men de siste årene har områder lenger sør og øst på vidda blitt benyttet. Se Figur 3 og 4 som viser GPS – merka villrein i kalvingsperioden 2011 og 2013, med posisjoner knyttet til flere av vannmagasinene i konsesjonen.

Figur 3: Dyreposisjoner GPS – merka villrein i kalvingsperioden 2013

Figur 4: Dyreposisjoner GPS – merka villrein i kalvingsperioden 2011

Villreinen er særlig sårbar for forstyrrelse i vinterbeite – og kalvingsperioden, med anleggsveier åpne for allmenn ferdsel knyttet til magasinene inne i villreinområdet, vil man legge til rette for menneskelig aktivitet og ferdsel mye lengre inn i villreinområdet enn man normalt ville fått dersom disse var stengt for allmenn ferdsel. Dette vil igjen kunne føre til forstyrrelse av villreinen og dens bruk av leveområdene.

Forslag til uttalelse:

Villreinnemnda for Hardangerviddaområdet viser til vurderingen i saken og ber om at konsekvensene vassdragsreguleringen har hatt for villrein blir vurdert i revisjonssaken. Det vises til at man etter naturmangfoldslovens § 7 skal legge prinsippene i §§ 8 – 12 til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet. Det vises også til OED sine retningslinjer for vilkårsrevisjoner om at det skal etterstribes et helhetlig perspektiv, revisjonssaken må også sees i sammenheng med andre pågående og kommende revisjonsprosesser i andre deler av villreinområdet.

Særlig relevante problemstillinger/tema som bør belyses er:

- ✓ Hvordan neddemming av areal, samt annen infrastruktur, aktivitet knyttet til reguleringen har påvirket villreinens bruk av trekkveier og beiteområder.
- ✓ Mulige avbøtende tiltak, restriksjoner knyttet til bruk av anleggsveier, flytting /mindre tilrettelegging for ferdsel, endret manøvrering der det kan ha positiv effekt for villreins sine trekkmuligheter, sikre isforhold o.l
- ✓ Fastsetting av nye konsesjonsvilkår må bygge på en vurdering av den samlede belastningen villreinen på Hardangervidda og Setesdal Ryfylke og Setesdal Austhei er utsatt for, inkl. hvordan dette har påvirket den viktige utvekslingsmuligheten mellom de to villreinområdene.

Villreinnemnda ber om å få saka til ny vurdering når nevnte vurderinger og evt undersøkelser er gjort

Behandling i arbeidsutvalget i villreinnemnda:

Forslag til uttalelse ble godkjent med følgende endring av siste setning:

Villreinnemnda ber om å få saken til ny vurdering når problemstillingene med avbøtende tiltak er vurdert (utredet).

Uttalelse:

Villreinnemnda for Hardangerviddaområdet viser til vurderingen i saken og ber om at konsekvensene vassdragsreguleringen har hatt for villrein blir vurdert i revisjonssaken. Det vises til at man etter naturmangfoldslovens § 7 skal legge prinsippene i §§ 8 – 12 til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet. Det vises også til OED sine retningslinjer for vilkårsrevisjoner om at det skal etterstribes et helhetlig perspektiv, revisjonssaken må også sees i sammenheng med andre pågående og kommende revisjonsprosesser i andre deler av villreinområdet.

Særlig relevante problemstillinger/tema som bør belyses er:

- ✓ Hvordan neddemming av areal, samt annen infrastruktur, aktivitet knyttet til reguleringen har påvirket villreinens bruk av trekkveier og beiteområder.

- ✓ Mulige avbøtende tiltak, restriksjoner knyttet til bruk av anleggsveier, flytting /mindre tilrettelegging for ferdsel, endret manøvrering der det kan ha positiv effekt for villreins sine trekkmuligheter, sikre isforhold o.l
- ✓ Fastsetting av nye konsesjonsvilkår må bygge på en vurdering av den samlede belastningen villreinen på Hardangervidda og Setesdal Ryfylke og Setesdal Austhei er utsatt for, inkl. hvordan dette har påvirket den viktige utvekslingsmuligheten mellom de to villreinområdene.

Villreinemnda ber om å få saken til ny vurdering når problemstillingene med avbøtende tiltak er vurdert (utredet).

Med hilsen

Olav H. Opedal (s)
leder

Silje Ljøterud Bergan
sekretær

Kopi:

Vinje kommune
Tokke kommune
Fylkesmannen i Telemark
Hardangervidda villreinutvalg
Villreinemnda for Setesdalsområdet
Miljødirektoratet